



فرم طرح درس راهنمایی و مشاوره کودک و نوجوان

گروه آموزشی: روان‌شناسی تربیتی و مشاوره		
عنوان درس: راهنمایی و مشاوره کودک و نوجوان	مقطع تحصیلی: کارشناسی	رشته تحصیلی: مشاوره و راهنمایی
تعداد واحد: ۲	نظری: ۱	عملی: ۱
پیش نیاز: آسیب شناسی روانی ۱؛ فنون مشاوره؛ مشاوره خانواده		مدرس: دکتر محمدحسن آسایش

هدف کلی درس

در گذشته، کودکان را «بزرگسالان کوچک» در نظر می‌گرفتند، در حالی که با عنایت به وضعیت تحولی کودکان در ابعاد جسمانی، هیجانی، شناختی و اجتماعی، مشکلات کودکان در بسیاری از موارد ماهیتی متفاوت با مشکلات بزرگسالان دارد. کودکان آسیب‌پذیری‌های بیشتری نسبت به بزرگسالان در زمینه‌های بیولوژیکی، جسمی، روانی و زیست‌شیمیایی دارند. به همین دلیل، توجه به ویژگی‌های تحولی کودکان در امر پیشگیری، مشاوره و درمان مشکلات سازگاری و روانی مورد تاکید جدی قرار گرفته است. در این زمینه به تأثیر تعیین‌کننده دیدگاه رشدی می‌توان اشاره کرد. براساس دیدگاه رشدی، مشکلات کودکان ناشی از انحراف از یک یا چند حوزه رشد شناختی، زیست‌شناختی، هیجانی، رفتاری، ارتباطی و اجتماعی است (مَش و ولف، ۲۰۱۲). در حال حاضر، متخصصان روان‌شناسی، روان‌پزشکی و مشاوره کودکان و نوجوانان در بررسی الگوهای رفتاری (بهنجار و نابهنجار)، علائم قابل مشاهده رفتار را در قالب و چارچوب تحولی کودکان قرار می‌دهند و آن را براساس مراحل رشد کودکان تبیین و توجیه می‌کنند و اعتقاد عمومی صاحب‌نظران این واقعیت است که کودکان در مقوله‌های مختلف با بزرگسالان تفاوت دارند.

در این درس هدف ما داشتن نگاهی تحولی به رشد نرمال و غیر نرمال و سبب شناسی آسیب‌ها و مشکلات دوران کودکی و نوجوانی است، و پس از بررسی مبانی نظری اولیه به معرفی شیوه‌های سنجش و ارزیابی (مشاهده، شرح حال، مصاحبه، مقیاس درجه بندی، آزمون‌های روانی از جمله CAT و اضطراب حالت و صفت و آزمون شخصیت آیزنک نوجوانان) مشکلات کودکی پرداخته می‌شود و سپس به نکات آموزشی و تربیتی در ارائه مشاوره به کودکان و والدین و نوجوانان پرداخته می‌شود. از جمله نظریه‌های مهم در ارائه مشاوره به خانواده‌ها و کودکان، شیوه آدلری است که علاوه بر ارائه مبانی نظری، به ارائه فیلم در این زمینه پرداخته می‌شود. مشاهده فیلم مشاوره‌ای و کلیپ‌های مرتبط با مباحث تشخیص و درمان کودک و نوجوان از جمله شیوه‌های آموزشی در این دوره است. یکی دیگر از شیوه‌های آموزشی ویژه در این دوره بازی‌های دسته جمعی می‌باشد. آموزش این بازی‌ها و فنون مصاحبه و شرح حال و اجرای آزمون‌های کاربردی شرایطی را برای کسب دانش اولیه و آمادگی جهت اجرای کار عملی مناسب فراهم خواهد کرد.

اهداف ویژه درس

کسب دانش در زمینه مبانی نظری و اصول رشد کودک و اصول فرزند پروری
آموختن شیوه‌های ارزیابی در ارائه خدمات مشاوره به کودکان و نوجوانان و خانواده‌ها.
یادگیری مهارت مصاحبه عملی و مشاوره با والد و کودک.



قوانین و نکات مربوط به کلاس

- ❖ این درس هم به صورت ارائه نظری و بحث گروهی و هم اجرای عملی تدریس می‌شود؛ به این صورت که ابتدا مباحث نظری به طور خلاصه و مشارکت دانشجویان تدریس می‌شود و سپس کار عملی به صورت مشارکتی اجرا می‌گردد.
- ❖ کلاس کاملاً دانشجو محور برگزار خواهد شد و فعالیت و مباحثه علمی کلاسی مبنای تشکیل جلسات خواهد بود.
- ❖ بهتر است دانشجویان قبل از هر جلسه پیش‌خوانی داشته باشند و منابع مشخص شده برای هر جلسه را طبق طرح درس مطالعه نمایند.
- ❖ در هر جلسه ابتدا در مورد مطالب جلسه قبل پرسش خواهد شد و در انتهای هر جلسه در مورد مطالب مورد بحث جمع بندی خواهد شد.
- ❖ هر دانشجو موظف است در کنار مطالعه منابع معرفی شده، برای یادگیری بیشتر به کار عملی نیز بپردازد.
- ❖ شایان تذکر است که کلیه جلسات طبق قوانین و تقویم آموزشی دانشگاه تهران رأس ساعت مقرر شروع و پایان خواهد یافت. از آنجا که عدم توجه به زمان بندی کلاس موجب خلل در نظم کلاسی، اتلاف وقت کلاس و همچنین از بین رفتن تمرکز دیگر دانشجویان خواهد شد؛ لذا از دانشجویان انتظار می‌رود پیش از ورود استاد در کلاس حضور یابند؛ ورود دانشجو پس از حضور استاد در کلاس و پس از انجام حضور و غیاب به منزله غیبت در کلاس می‌باشد و دانشجو تنها می‌تواند در کلاس حضور داشته باشد و از مطالب ارائه شده استفاده نماید.
- ❖ دانشجویانی که تمام جلسات را بدون تأخیر حضور داشته باشند، ۱ نمره به نمره امتحان آنها اضافه خواهد شد.
- ❖ شایسته نیست که صدای زنگ تلفن همراه استاد و یا دانشجویان در کلاس شنیده شود و موجب مزاحمت برای کلاس و تمرکز سایر دانشجویان شود، لذا مشاهده تلفن همراه و یا شنیدن صدای زنگ تلفن همراه دانشجو و یا کارکردن با گوشی موجب بیرون رفتن دانشجو از کلاس و منظور کردن غیبت در آن جلسه خواهد شد.
- ❖ دانشجویانی که تمام جلسات را بدون تأخیر حضور داشته باشند، ۱ نمره به نمره امتحان آنها اضافه خواهد شد.
- ❖ دانشجویان عزیز باید در نظر داشته باشند بیش از ۳ جلسه غیبت در کلاس ناگزیر براساس مقررات آموزشی رفتار خواهد شد.
- ❖ ۱ نمره به دو نفر از دانشجویانی که بهترین نقد (نقطه مثبت و نقطه ضعف) را از استاد یا کلاس داشته باشند تعلق خواهد گرفت.
- ❖ در صورتی که نسبت به روند کاری اینجانب انتقاد و یا پیشنهادی داشتید بنده پذیرای نقد و پیشنهاد شما خواهم بود و شایسته است با اینجانب به صورت ایمیل یا حضوری در میان بگذارید، که در این صورت بسیار خوشحال خواهم شد (Asayesh@ut.ac.ir).

جدول زمان‌بندی ارائه مطالب

شماره جلسات	موضوع درس	رتوس مطالب	منابع
جلسه ۱	آشنایی، ارائه مقررات، شیوه کار عملی، مرور تعاریف و تاریخچه	شیوه کار عملی مطالعه کودک با والد و چگونگی تهیه گزارش کار عملی توضیح داده خواهد شد. مرور مبانی مشاوره کودک و تعاریف و تاریخچه.	منبع مکمل ۱
جلسه ۲	مبانی و اصول شناخت کودک و آسیب شناسی روانی کودک	مرور مبانی تحولی کودک و نوجوان (دلبستگی و رشد شناختی و آسیب شناسی روانی کودک). آموزش یک تکنیک فرزند پروری / آموزش یک بازی	منبع ۲ منبع مکمل ۱
جلسه ۳	آسیب شناسی روانی کودک و نوجوان تشخیص گذاری	بررسی سیر تحول آسیب شناسی روانی کودک مرور انواع اختلالات و مشکلات دوران کودکی و نوجوانی	منبع ۲
جلسه ۴	مشاهده، شرح حال و مقیاس درجه بندی	آموزش نحوه صحیح اخذ شرح حال و مشاهده اجرای فرم شرح حال گیری / یک مقیاس درجه بندی	منبع ۴ منبع مکمل ۱
جلسه ۵	مصاحبه با کودک (اجرای فرم DSM)	ویژگی های مصاحبه خوب مورد بحث قرار می گیرد. اجرای فرم DSM سطح کودکان آموزش یک تکنیک فرزند پروری / اجرای یک بازی	منبع ۴
جلسه ۶	مصاحبه با خانواده و کودک اجرای آزمون	آموزش اصول مصاحبه با کودک و خانواده اجرای آزمون CAT	منبع ۴
جلسه ۷	مشاوره با خانواده و کودکان	بررسی اصول کار کردن با خانواده و کودکان دارای مشکل.	منبع مکمل ۲
جلسه ۸	مشاوره در فرزند پروری اجرای آزمون	آموزش سبک های فرزند پروری، طرخواه های ناسازگار اولیه در تربیت. اجرای آزمون فرزند پروری بامریند	مطالب کلاسی
جلسه ۹	مشاوره کودک به روش آدلر	ارائه مبانی نظری مشاوره آدلری نمایش فیلم	منبع مکمل ۳
جلسه ۱۰	مشاوره به روش آدلر	ارائه مبانی نظری درمان کودک با روش آدلری نمایش فیلم	منبع مکمل ۳
جلسه ۱۱	مصاحبه با نوجوانان مشاوره و مدیریت هیجانات نوجوانان	آموزش مصاحبه با نوجوانان مرور مبانی مدیریت هیجانات و افزایش تاب آوری و هوش هیجانی در نوجوانان اجرای آزمون هوش هیجانی شات	منبع ۱
جلسه ۱۲	مشاوره و مدیریت هیجانات نوجوانان	آموزش اصول مشاوره و مدیریت هیجانات نوجوانان اجرای آزمون شخصیت آیزنگ	منبع ۱
جلسه ۱۳	مشاوره و مدیریت هیجانات نوجوانان	آموزش اصول مشاوره مدیریت هیجانات نوجوانان نمایش فیلم	منبع ۱
جلسه ۱۴	ارائه داوطلبانه	بررسی و گفتگو در زمینه مشکلات دوران کودکی و نوجوانی	-
جلسه ۱۵	ارائه داوطلبانه	بررسی و گفتگو در زمینه مشکلات دوران کودکی و نوجوانی	-
جلسه ۱۶	پرسش و پاسخ	پرسش و پاسخ از مباحث کل ترم.	-
جلسه ۱۷	آزمون پایان ترم		



نوع ارزشیابی

- ❖ ۲ نمره از نمره کل پایان ترم به فعالیت‌های کلاسی و انضباط دانشجویی تعلق می‌گیرد (از جمله تحقیق در مورد انواع آسیب‌های دوران کودکی و نوجوانی، گزارش تجربه شخصی از مشکلات دوران کودکی و نوجوانی).
- ❖ ۲ نمره از نمره پایان ترم به بررسی کتابخانه‌ای یک مشکل از مشکلات دوران کودکی و نوجوانی و ارائه راه کارها و تکنیک‌های مشاوره‌ای و درمانی مربوط به آن بر اساس منابع موثق، تعلق می‌گیرد (۵-۱۰ صفحه).
- ❖ ۶ نمره از نمره کل پایان ترم به نگارش گزارش کار عملی تعلق می‌گیرد. کار عملی شامل مطالعه یک کودک با والد او و اجرای فنون و شیوه‌های آموزش داده شده در کلاس بر روی این فرد یا خانواده و تهیه یک گزارش علمی است.
- ❖ گزارش به صورت PDF - Accept - Track change - Word باشد. گزارش می‌بایست توسط اعضای گروه و سپس توسط یکی از هم‌کلاسی‌ها (با ذکر نام) ارزیابی و نمره داده شود. در صورت ارزیابی نشدن، گزارش حداقل نمره را خواهد گرفت.
- ❖ کار عملی می‌بایست تا روز امتحان پایان ترم تحویل داده شود، در صورت تأخیر در تحویل کار عملی بین یک روز تا یک هفته ۱ نمره کسر خواهد شد. تأخیر از روز هشتم تا روز دهم ۲ نمره کسر می‌شود و پس از آن کار عملی تحویل گرفته نخواهد شد و دانشجو فقط از آزمون کتبی بر حسب پاسخ‌هایی که داده است نمره خواهد گرفت.
- ❖ ۱۰ نمره از نمره نهایی این درس به آزمون پایان ترم تعلق می‌گیرد. آزمون پایان ترم کتبی براساس برنامه امتحانی تعیین شده در سامانه آموزش به صورت تستی (۲۰ سوال) و تشریحی (۵ سوال) از منابع اصلی و مطالب کلاسی گرفته خواهد شد.

منابع اصلی

- ۱) بلهوس، باب؛ فالر، اندرو؛ جانسون، گلد؛ تیلور، نیل (۱۳۹۸). مدیریت هیجانات مشکل ساز (برنامه‌ای برای بهبود هوش هیجانی و تاب آوری نوجوانان). ترجمه محمد حسن آسایش و الهه گلپاشا. تهران: در دست چاپ.
- ۲) شرودر، کارولین و گوردون، بتی (۱۳۹۸). سنجش و درمان مشکلات دوران کودکی. ترجمه فیروزبخت. تهران: دانژه: (فصل ۱ و ۲).
- ۳) سلحشور، ماندانا (۱۳۹۰). خانواده و مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان. تهران: نشر پنجره (هر گروه ۲ موضوع).
- ۴) بارکر، فیلیپ (۱۳۹۰). مصاحبه‌های بالینی با کودکان و نوجوانان: ترجمه محمد خدایاری فرد، انتشارات دانشگاه تهران (۴ فصل).

منابع مکمل:

- ۱) شفیق آبادی، عبدالله (۱۳۹۵). راهنمایی و مشاوره کودک. تهران: سمت (فصل ۱-۳)
- ۲) جوان پاترسون؛ لاری شامو، لی ویلیامز، دوگلاس اسپرنگل، تاد ام ادواردز، کلودیا گراف گراندز، (۱۳۹۵). مهارت‌های پایه در خانواده‌درمانی: از مصاحبه اولیه تا خاتمه درمان. مترجم: علی نیلوفری. تهران: ارجمند، نسل فردا. (فصل ۲).
- ۳) پروت، تامپسن؛ براون، داگلاس (۱۳۹۷). مشاوره و روان‌درمانی با کودکان و نوجوانان. ناشر: ارجمند. (فصل آدلر).

منابع برای مطالعه بیشتر

- ۱) اکسلاین، ویرجینیا (۱۳۹۵). دبیز در جستجوی خویشتن. ترجمه سرور مزینی. نشر روزبهان.
- ۲) بارکر، فیلیپ (۱۳۹۰). مصاحبه‌های بالینی با کودکان و نوجوانان: ترجمه محمد خدایاری فرد، انتشارات دانشگاه تهران (فصول ۱ و ۲ و ۳ و ۵ و ۶).
- ۳) پروت، تامپسن؛ براون، داگلاس (۱۳۹۷). مشاوره و روان‌درمانی با کودکان و نوجوانان. ناشر: ارجمند (فصول ۱ و ۲ و ۳ و ۵ و ۱۱).
- ۴) شارب، اولین. (۱۳۸۸). تفکر، بازی کودک است. ترجمه قاسم قاضی.
- ۵) قاضی، قاسم (۱۳۸۰). سه گفتار و یک آزمون: اهمیت تربیتی مهدکودک‌ها، بازی درمانی، فرزندخواندگی، نشر سپهر.
- ۶) دنیل جی سیگل. (۱۳۹۴). فرزند پروری از درون به بیرون. ترجمه دکتر مهرناز شهر آرای.
- ۷) دنیل جی سیگل. (۱۳۹۵). کودک کامل مغز. ترجمه دکتر مهرناز شهر آرای.
- ۸) دنیل جی سیگل. (۱۳۹۷). مغز پذیرا. ترجمه دکتر مهرناز شهر آرای.
- ۹) دنیل جی سیگل. (۱۳۹۶). ذهن در حال رشد. ترجمه دکتر مهرناز شهر آرای.



فرم ارزشیابی کار عملی درس راهنمایی و مشاوره کودک و نوجوان (۴ نمره)

دانشجوی گرامی

گزارش کار عملی شما در مورد درس راهنمایی و مشاوره کودک و نوجوان که با تلاش و کوشش شما تهیه گردیده است به روش زیر مورد ارزشیابی واقع می شود. امیدوارم با کسب دانش و آگاهی بیشتر در این زمینه و بدست آوردن تجارب مفید بتوانید به موفقیت های بیشتری دست یابید.

دکتر محمد حسن آسایش

نام و نام خانوادگی دانشجو تهیه کننده:

نام و نام خانوادگی دانشجویی که این فرم را ارزشیابی کرده است:

ردیف	عوامل ارزشیابی گزارش	عالی ۴	خوب ۳	متوسط ۲	ضعیف ۱	بسیار ضعیف
۱	داشتن فهرست مطالب. چکیده. مقدمه					
۲	معرفی مورد و چگونگی انتخاب					
۳	داشتن تاریخچه فردی و شرح حال نویسی استاندارد					
۴	گزارش مشاهدات، واقعه نگاری یا مقیلس درجه بندی.					
۵	گزارش جلسات مصاحبه (بین ۲ تا ۴ جلسه)					
۶	پیاده کردن نوار مصاحبه با مراجع و گزارش عنوان آن					
۷	تحلیل کلی مراجع و بدست آوردن همبستگی بین شرح حال، مشاهده و مصاحبه					
۸	گزارش تجارب کاری، محدودیت هاو ارائه پیشنهادهای مفید					
۹	حسن سلیقه (در ارائه مطالب. تمیزی گزارش. رعایت ترتیب موضوعات. تایپ)					
۱۰	توجه به علائم نگارشی. انشا. املا مطالب					
الگوی ارائه ی گزارش شرح حال. واقع نگاری و مصاحبه باید با استفاده از کتاب های ارزیابی و آزمون نگری روان شناختی(۱۳۸۸)، مصاحبه های بالینی با کودکان و و نوجوانان (۱۳۸۸) و مطالب مطرح شده در کلاس صورت گیرد.		جمع امتیاز ها/ تقسیم بر ۱۰ =				



فرم ارزشیابی نوار مصاحبه (۲ نمره)

درس: راهنمایی و مشاوره کودک و نوجوان

نام و نام خانوادگی مصاحبه کننده:

نام و نام خانوادگی دانشجویی که این فرم را ارزشیابی کرده است:

ضعیف ۰	متوسط ۱	خوب ۲	
			۱. آغازی خوب و برخوردی مناسب
			۲. احترام و پذیرش تمام جنبه های احساسی مراجع
			۳. همدلی و پشتیبانی کردن
			۴. کوشش مصاحبه گر
			۵. گوش کردن و مکث های مناسب
			۶. سئوالات پیگیرانه و مناسب
			۷. اعتماد به نفس و کنترل همه جانبه
			۸. جهت و نظم منطقی
			۹. کمک به تصمیم گیری
			۱۰. آرامش بخشی
			۱۱. روشن سازی و اظهار نظر علمی
			۱۲. امیدوار ساختن
			۱۳. درک همدلانه و فهم دنیای مراجع
			۱۴. کمک به حل مسئله
			۱۵. مرور و نتیجه گیری و پایان خوب
			جمع امتیازها/ تقسیم بر ۱۵ =

ارزیابی استاد	ارزیابی دانشجو	حداکثر نمره	نوع فعالیت
		۴	نمره گزارش کار عملی
		۲	نمره نوار مصاحبه
			جمع کل نمره‌ی کار عملی

جمع نمره کار عملی

نمره آزمون کتبی

نمره کل دانشجو

	+		=	
--	---	--	---	--

نظر نهایی استاد